Bijlage 1 Verzoek stand van zakenbrief inzake de klimaatopgave in de sectoren landbouw en landgebruik

In deze bijlage wordt ingegaan op de volgende vragen over de klimaatopgave in de sectoren landbouw en landgebruik op verzoek van de vaste Tweede Kamercommissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur:

1. Welke klimaatdoelen moeten de sectoren landbouw en land gebruik in de komende decennia (bijvoorbeeld in 2030, 2040 en 2050) realiseren?

In de Europese Klimaatwet is vastgelegd dat de Europese Unie uiterlijk in 2050 klimaatneutraal dient te zijn en dat in 2030 een reductie van broeikasgasemissies gerealiseerd dient te zijn van tenminste 55% ten opzichte van 1990, en in 2040 90% ten opzichte van 1990. Voor de sector landgebruik stelt de EU-verordening Landgebruik, Verandering in landgebruik en Bosbouw (LULUCF) bindende netto reductiedoelen op nationaal niveau in 2030. Voor Nederland is dit doel 0,435 megaton CO_2-equivalenten (Mton CO_2-eq.) emissiereductie ten opzichte van de gemiddelde emissies in 2016-2018. Dit resulteert in een restemissiedoel van 4,0 Mton CO_2-eq. in 2030.

In de nationale Klimaatwet is het doel vastgelegd dat Nederland in 2050 klimaatneutraal dient te zijn. Om dit doel te halen streeft Nederland in 2030 naar 55% minder broeikasgasemissies ten opzichte van 1990.[1] Het nationale doel van 55% reductie in 2030 is vertaald naar indicatieve restemissiedoelen voor de vijf klimaatsectoren. Dit zijn de sectoren: gebouwde omgeving, energiesysteem, industrie, mobiliteit, en landbouw (inclusief glastuinbouw) en landgebruik.

- Landbouw, inclusief glastuinbouw: 17,9 Mton CO_2-eq.
- Landbouw, exclusief glastuinbouw: 13,6 Mton CO_2-eq.
- Glastuinbouw: 4,3 Mton CO_2-eq.
- Landgebruik: 1,8 Mton CO_2-eq.

Er zijn vooralsnog geen sectorale klimaatdoelen voor de Nederlandse landbouw- en landgebruikssectoren voor 2040 en 2050 vastgesteld. Eind 2026 publiceert de Europese Commissie het voorstel over nationale doelen ter invulling van het EU-doel van 90% reductie in 2040. De reikwijdte van de nationale doelen voor EU-lidstaten is op het moment van schrijven nog niet bekend.

2. Welke afspraken over de reductie van broeikasgasemissies zijn in het Klimaatakkoord gemaakt voor de sectoren landbouw en landgebruik? Zijn deze afspraken nog steeds van kracht of zijn deze sindsdien gewijzigd en zo ja, hoe?

De Klimaatwet is de wettelijke basis, waarin het streefdoel voor 2030 en het doel van klimaatneutraliteit in 2050 vastliggen. Het Klimaatakkoord (2019) bevat sectorale afspraken om het toen geldende doel van 49% reductie in 2030 ten opzichte van 1990 te realiseren.[2] Na 2019 is het wettelijk doel aangescherpt van 49% naar 55% (via wijziging van de Klimaatwet) en is het bijbehorende beleid aangescherpt en vastgelegd in het Klimaatplan.[3] De afgesproken emissiereductiedoelen in 2030 (ten opzichte van het emissiepad bij ongewijzigd beleid in 2016) in het Klimaatakkoord werden na 2019 vervangen door restemissiedoelen in 2030 ten opzichte van 1990 (zie onderstaande tabel 1).[4]

Tabel 1 Emissiedoelen Klimaatakkoord en huidig

	Emissiereductiedoel Klimaatakkoord	**Huidige restemissiedoelen**
Landbouw (incl. glastuinbouw)	2 Mton CO_2-eq.	17,9 Mton CO_2-eq.
Glastuinbouw	1 Mton CO_2-eq.	4,3 Mton CO_2-eq.
Landgebruik	1,5 CO_2-eq.	1,8 Mton CO_2-eq.

[1] https://wetten.overheid.nl/BWBR0042394/2026-01-01/0
[2] Klimaatakkoord | Rijksoverheid.nl
[3] Klimaatplan 2025-2035 - Op weg naar een klimaatneutraal Nederland | Rijksoverheid.nl
[4] Kamerstuk 32813, nr. 1230

De glastuinbouw heeft als uitwerking van de afspraken uit het Klimaatakkoord een convenant met de sector afgesloten.[5] Hierin staan afspraken over het CO_2-emissieplafond voor 2030: de sector heeft afgesproken de totale uitstoot aan te passen naar een restemissiedoel van 4,3 Mton CO_2-eq. in 2030. In het convenant is het streven opgenomen voor een volledig klimaatneutrale en economisch rendabele glastuinbouw in 2040.

3. Zijn er aanvullende klimaatdoelen waaraan deze sectoren een bijdrage moeten leveren? Zo ja, welke?

Nederland heeft zich in 2021 gecommitteerd aan de *Global Methane Pledge* volgend uit de VN Conference of the Parties, COP26. Hierin is het streefdoel vastgelegd om in 2030 de uitstoot van methaan met 30% te verminderen ten opzichte van 2020.[8]

4. Liggen de vastgestelde klimaatdoelen binnen bereik?
5. Hoe staat het op dit moment met de realisatie van de klimaatdoelen in de sectoren landbouw en landgebruik?

De ramingen van de jaarlijkse Klimaat- en Energieverkenning (KEV) van het Planbureau van de Leefomgeving (PBL) uit 2025 laten zien dat het zeer onwaarschijnlijk is dat de klimaatdoelen voor landbouw en landgebruik in 2030 worden gehaald.[6] Bij glastuinbouw is de kans om het klimaatdoel te halen waarschijnlijker.

Landbouw
De ramingen in de KEV 2025 laten zien dat de kans zeer klein is (kleiner dan 5%) dat het indicatieve restemissiedoel voor de landbouw, exclusief glastuinbouw, van 13,6 Mton in 2030 wordt gehaald. De KEV 2025 raamt voor de landbouw een uitstoot van 15,1-16,9 Mton CO_2-eq. in 2030. In de KEV 2025 staat dat de kans dat Nederland de doelstellingen van het *Global Methane Pledge* (30% ten opzichte van 2020) haalt kleiner is dan 5%. Het PBL schat op basis van het huidige, concreet uitgewerkte beleid in dat Nederland in 2030 een reductie van ongeveer 18,5% zal behalen.

Glastuinbouw
De KEV 2025 raamt voor de glastuinbouw een uitstoot van 3,7-7,9 Mton CO_2-eq. in 2030 en een kans van 15% om het doel te halen.

Landgebruik:
De kans dat het sectorale indicatieve restemissiedoel van 1,8 Mton CO_2-eq. voor landgebruik wordt gehaald is zeer klein (kleiner dan 5%). De KEV 2025 raamt voor het landgebruik een uitstoot van 3,4-4,9 Mton CO_2-eq. in 2030. De raming laat verder zien dat de kans om het nationaal streefcijfer volgend uit de LULUCF-verordening voor additionele vastlegging of emissiereductie circa 35 procent is.

Deze cijfers zijn gebaseerd op de KEV 2025. Met Prinsjesdag publiceert PBL de KEV 2026 incl. de raming voor de bandbreedte van de uitstoot in 2040. In bovenstaande ramingen die zijn gebaseerd op het beleid tot 1 mei 2025.

Dit betekent ook dat de effecten van het maatregelpakket zoals voorgesteld door het kabinet nog niet zijn meegenomen. Het kabinet heeft in de Kamerbrief van 26 juni jl. een samenhangend pakket van beleidsmaatregelen gepresenteerd dat, naast natuurherstel, stikstofreductie en vergunningverlening, ook gericht op het reduceren van de broeikasgasemissies uit de landbouw.[7] Het pakket bevat maatregelen die bijdragen aan zowel de stikstof- als de klimaatopgave, en een maatregel die specifiek gericht is op de klimaatopgave, namelijk de afrekenbare bedrijfsspecifieke emissienormen voor 2035 voor klimaat.

[5] https://open.overheid.nl/documenten/ronl-2b15b6c2504f87d0fcd6bf3e80bcbf94c7455830/pdf
[6] Klimaat- en Energieverkenning 2025 | Planbureau voor de Leefomgeving
[7] Kamerbrief 26 juni 2026: Weer ruimte voor boer, natuur en bouw: maatregelpakket voor land bouw, natuur en stikstof.

Op verzoek van het kabinet heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) een analyse gemaakt van het maatregelpakket uit de brief van 26 juni jl. Deze reflectie is op 4 september jl. gepubliceerd.[8] Hieruit blijkt dat het PBL een afname van broeikasgasemissies uit de landbouw verwacht van 4 megaton CO2-equivalenten in 2035 ten opzichte van het basispad van de KEV 2026, mits komende besluitvorming over de uitwerking van maatregelen overeenkomt met de PBL-aannames en de uitvoering effectief en volledig plaatsvindt.[9] Dit komt in de buurt komt van het indicatieve landbouwrestemissiedoel van 2030. PBL zal in de KEV 2027 volledig rapporteren over het klimaateffect van de tot dan toe uitgewerkte stikstofmaatregelen.

6. Wat zijn de verwachtingen inzake het doelbereik in 2030 en inzake de voor latere jaren gestelde doelen?

Zie voor doelbereik 2030 het antwoord op vraag 4 en 5. Voor latere jaren zijn er nog geen doelen gesteld.

7. Welk beleid voert het kabinet om de klimaatdoelen in de sectoren landbouw en landgebruik te realiseren?

De klimaatopgave voor landbouw en landgebruik is onderdeel van de bredere landbouwtransitie. Daarbinnen neemt het kabinet maatregelen om de restemissiedoelen in de sectoren te behalen. Het klimaatbeleid voor landbouw, landgebruik en glastuinbouw richt zich op het verlagen van de uitstoot van broeikasgassen uit dieren, stallen, mest en landbouwbodems, het verlagen van de uitstoot van broeikasgassen door minder energie te gebruiken, overstappen op duurzame energie en meer opslag van koolstof (bijvoorbeeld in bomen en landbouwbodems).

Landbouw
Het kabinet heeft in de Kamerbrief van 26 juni jl. een samenhangend pakket van beleidsmaatregelen gepresenteerd dat, naast natuurherstel, stikstofreductie en vergunningverlening, ook gericht op het reduceren van de broeikasgasemissies uit de landbouw.[10] In de brief wordt de bedrijfsspecifieke emissienorm voor klimaat voor de melkveehouderij van 92kg CO2-equivalenten/fosfaatrecht aangekondigd. De normen voor de pluimvee, kalver- en varkenshouderij volgen in 2027. Door het stellen van bedrijfsspecifieke emissienormen geeft het kabinet duidelijkheid aan ondernemers waar zij aan moeten gaan voldoen en worden emissies geborgd gereduceerd omdat de normen in 2035 afrekenbaar worden. Tevens geeft doelsturing op deze manier ook ruimte aan het vakmanschap van agrarische ondernemers. Het kabinet ondersteunt ondernemers bij het treffen van stal- en managementmaatregelen die nodig zijn om aan de normen te voldoen. Ook bij andere ontwikkelrichtingen die bijdragen aan de klimaatopgave worden ondernemers ruimhartig ondersteund, zoals bij extensivering, omschakeling of beëindiging. Het Omschakelprogramma duurzame landbouw helpt boeren die willen overstappen naar een duurzamere vorm van landbouw.

Het kabinet voert ook beleid gericht op het stimuleren van mestbewerking en -verwerking, zoals mestvergisting en RENURE. Ten slotte zet het kabinet zet in op kennisontwikkeling over emissiereducerende innovatie en nieuwe verdienmodellen. Zo stimuleert het kabinet de teelt van biogrondstoffen voor de productie van biobased materialen door middel van de aankoop van koolstofcertificaten van telers via het Investeringsfonds Stimulering Grondstoffen Biobased Bouwen[11]. Dit stimuleert vastlegging van koolstof in biobased materialen en uiteindelijk in gebouwen en grond- weg- en waterbouw, en draagt daardoor bij aan klimaatmitigatie.

Glastuinbouw
Het kabinet en Glastuinbouw Nederland werken samen aan het behalen van de ambitie om in 2040 klimaat neutraal te zijn, middels het Convenant Energietransitie Glastuinbouw 2022-2030. Het Convenant heeft een duidelijk kader gegeven voor de periode tot 2030. Hoe de periode na 2030

[8] Reflectie op 'Weer ruimte voor boer, natuur en bouw: maatregelpakket voor landbouw, natuur en stikstof' | Planbureau voor de Leefomgeving
[9] Reflectie op 'Weer ruimte voor boer, natuur en bouw: maatregelpakket voor landbouw, natuur en stikstof' | Planbureau voor de Leefomgeving
[10] Kamerbrief 26 juni 2026: Weer ruimte voor boer, natuur en bouw: maatregelpakket voor land bouw, natuur en stikstof.
[11] Dit wordt gedaan in het kader van het interdepartementale programma Nationale Aanpak Biobased Bouwen (NABB) van BZK, I&W, EZK en LVVN en de aanvulling daarop voor de grond- weg- en waterbouw (GWW) sector. Nationale Aanpak Biobased Bouwen | Rijksoverheid.nl

wordt ingevuld dient nog nader uitgewerkt en over besloten te worden. In het te vormen transitiepad naar 2040 dient rekening gehouden te worden met de rol van Warmtekrachtkoppeling (WKK) in de elektriciteitsvoorziening van Nederland, de vergroening van WKK's en het pad voor (her)vestiging op locaties met geschikte mogelijkheden voor de energietransitie. In het voorjaar van 2025 is in principe besloten dat de CO_2-heffing voor glastuinbouw vervangen wordt door ETS2 opt-in, waarbij de sector gecompenseerd wordt tot het niveau van het nieuwe heffingstarief dat nodig is om het restemissiedoel van 4,3 Mton in 2030 te borgen. Daarnaast zet het kabinet zich in voor belangrijke bouwstenen (randvoorwaarden) voor de sector ter bevordering van een duurzame glastuinbouwsector.

Landgebruik
Het huidige beleid voor landgebruik richt zich op drie hoofdlijnen, namelijk koolstofvastlegging in houtige biomassa (bos en landschapselementen), vermindering van broeikasgassen uit veenweiden en natte natuur en koolstofvastlegging in minerale landbouwbodems. Om tot uitbreiding en herstel van bossen te komen is in 2020 de uitvoering van de Landelijke Bossenstrategie begonnen. Binnen deze strategie wordt ook ingezet op herstel en aanleg van landschapselementen onder de noemer groenblauwe dooradering binnen het samenwerkingsverband Aanvalsplan Landschap. Herstel en uitbreiding van natte natuur vindt plaats via bestaande natuurherstel maatregelen uit onder andere het Programma Natuur.[12] In 2020 is het interbestuurlijk programma Veenweide (2020-2030) gestart met een gebiedsgerichte aanpak onder regie van provincies met financiële steun vanuit het Rijk. Dit beleid richt zich op het verhogen van waterstanden, extensief gebruik en alternatieve verdienmodellen om ondernemers toekomstperspectief in de veenweidegebieden te kunnen blijven bieden. Om tot gezonde landbouwbodems te komen en meer opslag van koolstof in minerale landbouwbodems in het bijzonder, is het Nationaal Programma Landbouwbodems opgezet. In dit programma wordt ingezet op stimulerende maatregelen om meer koolstof vast te leggen in minerale landbouwbodems waaronder stimulering van de teelt van eiwitrijke en stikstofbindende gewassen.

8. Welk beleid voert het kabinet momenteel om de klimaatdoelen in 2030 te halen? In hoeverre is aanvullend beleid nodig om deze doelen binnen bereik te brengen?

Zie voor het huidige beleid, vraag 7. Zie voor aanvullend beleid vraag 9.

9. Wat is er na 2030 nodig om de klimaatdoelen binnen bereik te brengen? Welk beleid is daartoe reeds ontwikkeld en wat is er aanvullend nodig?

In het voorjaar 2027 zal het kabinet, indien nodig, meer duidelijkheid geven over in welke mate aanvullend beleid nodig is richting 2040. In het najaar komt de Europese Commissie met voorstellen voor het Europese klimaatbeleidsraamwerk post-2030, waar we zoveel mogelijk bij aansluiten. Over eventuele aanvullende maatregelen zal het kabinet in het voorjaar van 2027 besluiten en vervolgens met de Voorjaarsnota 2027 de Tweede Kamer informeren. Hierbij wordt zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de onderdelen van het maatregelpakket voor Landbouw, Natuur en Stikstof zoals gepresenteerd door het kabinet op 26 juni.

Er wordt bij de natuurherstelmaatregelen in het maatregelpakket ook gekeken waar stikstofreductie en landgebruikdoelen gecombineerd kunnen worden. Op dit moment wordt de bossenstrategie geëvalueerd. Hierover zal ik u in het najaar informeren. Ook over de vervolginzet aanpak veenweide wordt de Kamer dit najaar nader geïnformeerd (Veenplan 2e fase). In 2027 vindt een tussentijdse evaluatie plaats van het Nationaal Programma Landbouwbodems, waarover de Kamer zal worden geïnformeerd. Voor veenweide en de bossenstrategie is in de samenhangende aanpak landbouw, natuur en stikstof onder flankerend beleid voorgesteld om gezamenlijk € 50 miljoen vrij te maken. Hier vindt tijdens de Voorjaarsbesluitvorming 2027 nadere besluitvorming over plaats.

In de glastuinbouw is vooral aanvullend beleid nodig om te zorgen dat de randvoorwaarden om te kunnen verduurzamen op orde zijn. Dit zijn vaak maatregelen die sectoroverstijgend zijn zoals het beschikbaar krijgen van voldoende elektrisch vermogen en netcapaciteit om te kunnen elektrificeren en het stimuleren en faciliteren van het ontsluiten van duurzame warmtebronnen. Over eventuele

[12] Kamerbrief over gezamenlijk Programma Natuur | Rijksoverheid.nl

aanvullende maatregelen zal het kabinet in het voorjaar van 2027 besluiten en vervolgens met de Voorjaarsnota 2027 de Tweede Kamer informeren.

10. In hoeverre en op welke wijze zijn de klimaatdoelen onderdeel van het maatregelpakket dat de Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof uitwerkt?

De klimaatdoelen zijn geen onderdeel van dit maatregelpakket. Wel wordt bij de uitwerking en uitvoering van het pakket zoveel mogelijk gezocht naar kansen om ook bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen. Hiermee wordt ook een integraler perspectief geboden aan de boer op het gebied van zowel de stikstof-, natuur- als klimaatopgave.